

Covid-19 Pandemisinde Yaşanmış Bir Triyaj Olgusunun Etik Yönden Değerlendirilmesi

The Ethical Evaluation of a Triage Case Lived in the Covid-19 Pandemic

Editöre Mektup
Letter to Editor

Çađatay Üstün®, Sečil Özçiftçi®

Sayın Editör,

Aralık 2019’da Çin’in Wuhan kentinde başlayan COVID-19 salgını bulaştırıcılık özelliğinin fazla olması nedeniyle kısa sürede pandemiye dönüştü. Batı Avrupa’ya hastalığın 21 Şubat 2020’de girişinin ardından ⁽¹⁾ yoğun hasta sayısı yüzünden dramatik bazı süreçler yaşandı. Bunun bir örneğini Belçika’dan verirken, olgunun tıbbın temel etik ilkelerinin sorgulanmasına yol ačan boyutunu değerlendirmek gerekmektedir.

OLGU

Belçika’nın Flaman Brabant eyaleti Lubbeek bölgesinde yaşayan ve COVID-19 hastası 90 yaşındaki Suzanne Hoylaerts, “Yapay solunum cihazına bağlanmaya gereksinimim yok. Bunu daha genç hastalar için saklayın. Zaten güzel bir yaşam sürdürüm” ifadesiyle kendisine uygulanacak tedaviyi reddetmiş, iyileşme şansının daha genç hastalara verilmesini istemiş, klinik tablonun kötüleşmesi üzerine yaşamını yitirmiştir ^(2,3).

Buradaki temel sorun şöyle özetlenebilir: Klinik uygulamada yoğun hasta potansiyeli karşısında solunum cihazına genç hastanın bağlanması bir çözüml müdür?

Bu olguda Beauchamp ve Childress’in biyomedikal alanlara kazandırdığı dört temel etik ilkedden ⁽⁴⁾ birisi olan adaletlilik, yani adil paylaşım ilkesinin zedelendiği söylenebilir. Tedavi sürecinde Hoylaerts’in isteği, hasta özerkliği çerçevesinde algılanmamalıdır. Çünkü eğer yeterli miktarda tıbbi malzeme kaynağı olsaydı, Hoylaerts’in tedavisinde de sorun yaşanmayacak, o da solunum cihazı desteğinden yararlanacaktı.

Etik ilkelerin temel işlevi yol gösterici ve belirleyici olmaktır. Hastaların malzeme veya teçhizat yokluğu yüzünden triyaja tabi tutulması veya bunun ayırımını yapmak için yaş kriterinin değerlendirme için ön planda tutulması doğru bir yaklaşım değildir. Tıbbın din, dil, ırk, cinsiyet farkı gözetmeden tıbbi bakım sunma anlayışının yaş

Alındığı tarih: 23.05.2020

Kabul tarihi: 27.05.2020

Online Yayın tarihi: 10.07.2020

Sečil Özçiftçi

Ege Üniversitesi

Tıp Fakóltesi Hastanesi,

İzmir, Türkiye

✉ ozciftcisevill@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7320-961X

Ç. Üstün

ORCID: 0000-0001-7834-6616

Ege Üniversitesi Tıp Fakóltesi

Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı,

İzmir, Türkiye

Cite as: Üstün Ç, Özçiftçi S. Covid-19 pandemisinde yaşanmış bir triyaj olgusunun etik yönden değerlendirilmesi. Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi. 2020;30(Ek sayı):213-4.

© Telif hakkı T.C. Sağlık Bakanlığı İzmir Tepecik Eğit. ve Araşt. Hastanesi. Logos Tıp Yayıncılık tarafından yayınlanmaktadır. Bu dergide yayınlanan bütün makaleler Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

© Copyright Association of Publication of the T.C. Ministry of Health İzmir Tepecik Education and Research Hospital.

This journal published by Logos Medical Publishing.

Licensed by Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

kriterinde işlev dışı bırakılması mantık dışı bir tutumdur. Her ne kadar bu olguda hastanın kendi onayı ile tedaviyi reddettiği ve bunu özerkliğe dayanarak yaptığı belirtilse de, durum dar bir çerçevede değerlendirilmemelidir. Çabuk alınan ve yaşamı ilgilendiren bu tür kararların, buzda kaymak (slippery slope) yaklaşımı gereği olağan bir hâle dönüşme riski vardır. Sağlık profesyonellerinin yoğun hasta potansiyeli karşısında, bundan öncelikle kimin yararlanması gerektiğine ilişkin yayınlanmış bir etik değerlendirme makalesinde Archard ve Caplan iki farklı görüş ileri sürmüştür. Archard, yaş faktörünün önceliklendirmede belirleyici olması gerektiğini belirterek, herkesin belli bir yaşam sürme fırsatına sahip olmasının önemini vurgulamış, neyin adil olması gerektiği konusunda bir anlaşmanın olmadığına değinmiştir. Ancak, Archard yaşa bağlı bir ayrımcılığın yaşlılara uygulanmasının, onları ikinci sınıf konuma getireceğini, sosyal bakım ve istihdam zayıflığı içinde olan yaşlıların bundan olumsuz etkileneceğini belirtmiştir. Caplan ise, COVID-19 pandemisinde artan hasta sayısı ve kısıtlı yatak nedeniyle yaşlı, engelli, yoksul, etnik azınlık hastaların tıbbi bakım alma süreçlerine ilişkin endişe ve tedirginlik yaşandığını, tedavide eğer genç bir hastanın yardıma gereksinimi varsa, yaşlı hastaların reddedilebileceğini, sınırlı kaynakların sistemi bu seçime zorladığını belirtilmiştir⁽⁵⁾.

Aslında olgudaki temel etik çözüm, her hastaya çözüm cihazı temininin gerekliliği üzerinde yoğunlaşmalıdır. Ancak bunun gerçekleşmesinin önünde, dünyada artan popülasyonun getirdiği engel vardır. Refah seviyesini gözeten bir anlayışla daha az nüfusa sahip

olmak, sınırlı kaynakların paylaşımında çözüm sağlayıcıdır. COVID-19 pandemisi sebebiyle tüm ülkelerde artan hasta sayısı sonucu ortaya çıkan triyaj gibi kronik etik sorunların üstesinden gelinmesi için farklı ülkelerde yaşanmış benzer olguların varlığı ve üzücü deneyimler ne yazık ki, dengeli bir çözümden uzaktır⁽⁶⁾.

Tıbbi ekip, triyaj gibi vicdanı inciten ve ikilem oluşturan düşüncelerden kaçınmalıdır. Ülkelerin sağlık politikaları, etik ve ahlâk dışı sayılması gereken bu tip durumlara göre şekillendirilmemelidir. Sınırlı olduğu bilinen yaşamsal kaynakların değerlendirilmesinde olağanüstü koşulların her an gerçekleşebileceği ve bu durumda yaş kriteri üzerinden geliştirilen bir ayrımcılığın tıbbin etik değerleriyle bağdaşmayacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Spiteri G, Fielding J, Diercke M, Campese C, Enouf V, Gaymard A. First cases of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in the WHO European Region, 24 January to 21 February 2020. Euro Surveill. 2020;25(9):pii=2000178. [CrossRef]
2. Coronavirus: Belgian woman (90) dies after refusing ventilator <https://www.brusselstimes.com/belgium/104108/coronavirus-belgian-woman-90-dies-after-refusing-ventilator/> (Erişim Tarihi: 12.05.2020)
3. Beademing geweigerd om jongeren te redderen: overleden Vlaamse coronapatiënte (90) haalt wereldpers <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/01/vlaamse-coronapatiënte-90-die-beademingstoestel-aan-jongeren-g/>(Eriřim Tarihi:12.05.2020)
4. Beauchamp TL, Childress JF, Principles of Biomedical Ethics (Fifth Edition), Oxford University Press, 2001, 12.
5. Archard D, Caplan A. Is it wrong to prioritise younger patients with covid-19?. BMJ 2020;369:m1509. [CrossRef]
6. Coronavirus: At least 50 priests killed by coronavirus <https://www.bbc.com/news/world-europe-52015969> (Erişim Tarihi: 12.05.2020).